

Всеукраїнська
громадська організація
“Фундація медичного права
та біоетики України”

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ¹

**Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при
ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”**

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАКЦИНАЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність. Обрана для дослідження експертами тематика (законодавче забезпечення вакцинації в Україні) є актуальною, а подекуди й оскомною, оскільки є предметом палких дискусій як професійних, так і громадських. Ця проблематика активно висвітлюється у засобах масової інформації, при цьому увага акцентується на поствакцинальних ускладненнях, що подекуди завершуються летальними наслідками. Останнім часом набула поширення ситуація, за якої батьки масово реалізують своє право на відмову від проведення профілактичних щеплень їхніх дітей. Своєю чергою, медики застерігають, що така поведінка батьків може спровокувати епідемії захворювань, прояви яких вдалося звести до мінімуму за допомогою обов'язкової вакцинації.

Ця проблематика вже отримала державне визнання, оскільки спроби її вирішення можна простежити у таких нормативно-правових актах, як Закон України “Про затвердження Загальнодержавної програми імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2009–2015 роки” від 21.10.2009 р., Постанова Міністерства охорони здоров'я

¹ 10 березня 2011 р. Всеукраїнська громадська організація “Фундація медичного права та біоетики України” і Міжнародний фонд “Відродження” створили Аналітико-експертний центр досліджень у сфері громадського здоров'я, метою якого є забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я крізь призму активізації фахової громадської спільноти, діяльність якої системно впливає на формування державної політики України в царині охорони здоров'я і нормотворення у цій галузі. До роботи у Центрі залучено плеяду провідних фахівців України від медицини і права, сфера професійного інтересу яких – медичне право та біоетика. При обранні теми для дослідження, а саме законодавче забезпечення вакцинації в Україні, експерти керувались тенденціями законотворення (оскільки в цьому напрямі є численні законопроектні ініціативи, зміни до законодавства, видання інтерпретаційних актів тощо), аналізом юридичної практики (відсутність уніфікованості при розгляді судових справ, пов'язаних зі сферою вакцинопрофілактики), дебатованістю проблеми у ЗМІ з фокусом на актуальність захисту прав людини.

України, Державної санітарно-епідеміологічної служби, Головного державного санітарного лікаря України “Про заходи щодо вакцинації населення проти грипу, в т. ч. пандемічного” від 11.11.2009 р. № 2, Концепція Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 р. № 206-р, Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 19.05.2011 р. № 296 “Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров’я України від 03.02.2006 р. № 48”, Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України “Про дотримання порядку прийому дитини до дошкільного навчального закладу” від 25.05.2011 р. № 1/9-38. Окрім того, на розгляді у Верховній Раді України перебувають проекти законів України “Про вакцинопрофілактику інфекційних хвороб” і “Про внесення змін до статті 15 Закону України “Про захист населення від інфекційних хвороб”.

Мета та завдання дослідження. Метою аналітичної експертизи є комплексний аналіз міжнародно-правових стандартів, нормативно-правового регулювання вакцинації в Україні та за кордоном, а також ознайомлення з судовою практикою, у т. ч. Європейського суду з прав людини щодо вакцинації, для вироблення пропозицій з удосконалення національного законодавства у цій царині.

Відповідно до поставленої мети, увагу зосереджено на розв’язанні таких завдань:

- з’ясувати юридичну природу профілактичних щеплень за законодавством України;
- здійснити аналіз законодавчого забезпечення права/обов’язку на вакцинацію за законодавством України;
- визначити тенденції нормопроектної практики щодо профілактичних щеплень в Україні;
- дослідити судову практику України, що стосується проблематики вакцинації;
- викристалізувати правові позиції Європейського суду з прав людини щодо обов’язковості проходження профілактичних щеплень;
- проаналізувати міжнародно-правові стандарти у галузі вакцинації;
- з’ясувати медичні аспекти проведення профілактичних щеплень.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Серед загальнонаукових методів застосовувалися, насамперед, системний, структурно-функціональний і порівняльний. Також у процесі дослідження використовувалися такі спеціально-юридичні методи: формально-юридичний – для комплексної характеристики законодавства України щодо вакцинації, метод вивчення юридичної практики – для узагальнення правозастосовної практики.

Джерела дослідження.

1. *Міжнародно-правові стандарти:*

□ Загальна декларація прав людини. 10 грудня. 1948 р. // Голос України від 10.12.2008. – № 236;

□ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1976. – № 17;

□ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1976. – № 17;

□ Європейська хартія прав пацієнтів (2002);

□ <http://eulaw.ru/treaties/tfeu;>

□ <http://russia.ekafe.ru/viewtopic.php?f=2&t=59;>

□ [http://www.hhs.gov/nvpo/law.htm;](http://www.hhs.gov/nvpo/law.htm)

□ [http://health-care.lawyers.com/Immunization-and-Vaccination-Laws-in-the-US.html.](http://health-care.lawyers.com/Immunization-and-Vaccination-Laws-in-the-US.html)

2. Законодавство України:

□ Конституція України від 28.06.1996 р.;

□ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.;

□ Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р.;

□ Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р.;

□ Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р.;

□ Про затвердження Загальнодержавної програми імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2009 – 2015 роки: Закон України від 21.10.2009 р.;

□ Про заходи щодо вакцинації населення проти грипу, в т. ч. пандемічного: Постанова Міністерства охорони здоров'я України, Державної санітарно-епідеміологічної служби, Головного державного санітарного лікаря України від 11.11.2009 р. № 2;

□ Концепція Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.03.2011 р. № 206-р;

□ Положення про організацію і проведення профілактичних щеп-лень: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.02.2006 р. № 48;

□ Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 03.02.2006 р. № 48: Наказ МОЗ України від 19.05.2011 р. № 296;

□ Про удосконалення амбулаторно-поліклінічної допомоги дітям в Україні: Наказ МОЗ України від 29.11.2002 р. № 434;

□ Про дотримання порядку прийому дитини до дошкільного навчального закладу: Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25.05.2011 р. № 1/9-38.

3. Законопроекти України:

- Основні засади діяльності у сфері охорони здоров'я: Закон України;
- Про вакцинопрофілактику інфекційних хвороб: Закон України;
- Про внесення змін до статті 15 Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб": Закон України;
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо захисту населення від інфекційних хвороб)": Закон України.

4. Законодавство іноземних держав:

- Influenza Vaccine Security Act (S. 2456);
- Medicare Improvement Act of 2007 (S. 2464 and H.R. 4704/H.R. 4992);
- Vaccines for Children Access Act of 2008 (S. 2465 and H.R. 4702/H.R. 4990);
- Vaccines for the Uninsured Adult Act of 2008 (S. 2466 and H.R. 4705/ H.R. 4993);
- Vaccine Shortage Preparedness Act of 2008 (S. 2467 and H.R. 4703/H.R. 4991);
- Improved Vaccine Supply Act (S. 2476);
- Flu Vaccine Availability Act of 2008 (H.R. 4251);
- Attacking Viral Influenza Across Nations Act of 2008 (H.R. 4331).

5. Судова практика України:

- Постанова Волинського окружного адміністративного суду від 02.07.2009 р., справа № 2А-18037/09/0370;
- Постанова Запорізького окружного адміністративного суду від 17.03.2011 р., справа № 2А-0870/644/11;
- Постанова Волинського окружного адміністративного суду від 16.03.2009 р., справа № 2а-6501/09/0370;
- Вирок Бериславського районного суду Херсонської області від 12.07.2010 р., справа № 1-124/2010;
- Рішення Славутицького міського суду Київської області від 19.11.2008 р.;
- Рішення Ратнівського районного суду Волинської області від 07.10.2009 р.;
- Ухвала Апеляційного суду Волинської області від 18.12.2009 р.;
- Рішення Новокаховського міського суду Херсонської області від 10.04.2008 р.;
- Рішення Камінь-Каширського районного суду Волинської області від 11.06.2009 р.;
- Рішення Керченського міського суду Автономної республіки Крим від 05.10.2010 р.

6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини:

- Рішення Європейського суду з прав людини від 14.11.2002 р. у справі "Муїзель проти Франції";
- Рішення Європейського суду з прав людини від 10.06.2010 р. у справі "Релігійна громада Свідків Єгови в м. Москва проти Російської Федерації".

Результати дослідження. У результаті тримісячного дослідження експерти Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України” викристалізували основний недолік законодавчого забезпечення вакцинації в Україні, а саме: законодавець не визначився із правовою природою вакцинації. Так, згідно зі ст. 10 Закону України “Основи законодавства України про охорону здоров'я”, – це обов'язок, а от ст. 43 цього ж нормативно-правового акта дає підстави визнати профілактичні щеплення правом особи.

Ще однією проблемою, пов'язаною з нормативно-правовим закріпленням вакцинації, донедавна була заборона невакцинованим дітям відвідувати дошкільні навчальні заклади (згідно зі ч. 2 ст. 15 Закону України “Про захист населення від інфекційних хвороб” від 06.04.2000 р.). Упродовж останніх двох років Україною прокотилася хвиля судових позовів, у яких батьки оскаржували відмову у прийнятті до дитячих чи навчальних закладів невакцинованих дітей (наприклад, Постанова Волинського окружного адміністративного суду від 02.07.2009 р. у справі № 2А-18037/09/0370). В окремих випадках батьків навіть притягували до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 166 Кримінального кодексу України за відмову від проходження їхніми дітьми профілактичних щеплень (наприклад, вирок Бериславського районного суду Херсонської області від 12.07.2010 р. у справі № 1-124/2010 р.).

Нещодавно законодавець нормативно усунув проблеми, пов'язані з реалізацією двох можливостей – права на відмову від профілактичних щеплень і права на освіту. Ці обидва права перебували у постійній “конфронтації”, що породжувало численні труднощі як у юридичній, так і в медичній практиках. На сьогодні, відповідно до відомчого роз'яснення, відмова керівника дошкільного навчального закладу у прийнятті дитини до очолюваного ним закладу без відповідних профілактичних щеплень суперечить чинному законодавству України. За наявності відповідних медичних довідок встановленого зразка із висновком лікаря, у якому зазначено, що дитина може відвідувати дошкільний навчальний заклад, керівник закладу зобов'язаний прийняти дитину до закладу (Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25.05.2011 р. № 1/9-389).

З метою пошуку оптимального шляху вирішення колізій чинного законодавства України щодо вакцинації експерти дослідили, окрім нормативно-правової бази та судової практики України, законодавство іноземних держав, міжнародно-правові стандарти, прецедентну практику Європейського суду з прав людини та медичні аспекти окресленої проблематики. Видається доцільним зацентрувати увагу на таких аспектах проведеного дослідження:

1. Відповідно до ст. 17 Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” від 23.02.2006 р., суди застосовують Конвенцію [Конвенція прав людини і основоположних свобод] та практику Суду як джерело права.

Європейський суд з прав людини неодноразово підкреслював, що свобода вибору та самовизначення є фундаментальними складовими життя і що за відсутності певних ознак необхідності захисту третіх осіб, таких як, наприклад, примусова вакцинація у період епідемії, держава повинна утримуватися від втручання у свободу вибору громадян у сфері охорони здоров'я, оскільки таке втручання може лише зменшити, а не підвищити цінність життя (п. 136 Рішення Європейського суду з прав людини у справі “Релігійна громада Свідків Єгови в м. Москва проти Російської Федерації” від 10.06.2010 р.). На підставі цього доходимо висновку, що Європейський суд з прав людини визначає вакцинацію як право особи, як елемент права на свободу вибору громадян у сфері охорони здоров'я, за винятком ситуацій, коли йдеться про необхідність захисту третіх осіб.

2. Аналогічну з Європейським судом з прав людини позицію зайняли і законодавці таких держав, як Канада, Бельгія, Норвегія, Нідерланди, Японія, Швейцарія та ін.

3. Міжнародні принципи організації вакцинації засновані на міжнародно-правових стандартах у сфері охорони здоров'я, які відповідно відображені в законодавстві та правилах імунізації усіх розвинених країн світу. Міжнародно-правові стандарти щодо вакцинації: 1) закріплюють право кожної людини на захист від хвороб з моменту її народження, у зв'язку з чим вони зобов'язують держави організовувати і провадити необхідні профілактичні заходи з метою охорони здоров'я, як окремих осіб, так і всього населення; 2) передбачають дотримання права на фізичну та особисту недоторканність, включаючи, в т. ч., випадки незаконного посягання державної влади на цю свободу; 3) визначають право держави, якщо це необхідно для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб, обмежувати особисті права з метою захисту здоров'я громадян і попередження виникнення інфекційних захворювань; 4) передбачають, що будь-які обмеження прав громадян при вакцинації повинні здійснюватися з дотриманням законодавства, відповідати законним цілям захисту громадського здоров'я і застосовуватися як необхідний захід, якщо інших, менш жорстких способів досягнення цілей охорони здоров'я, нема; 5) включають і підтверджують право громадян на добровільну інформовану згоду при проведенні цих заходів, право батьків на відмову при проведенні вакцинації їхніх дітей, за винятком так званих надзвичайних ситуацій; 6) дають можливість введення у національне законодавство переліку винятків при проведенні обов'язкової вакцинації, а також процедуру законної відмови від неї.

4. На підставі аналізу медичного аспекту проблеми сформульовано висновок про те, що жодна вакцина не є абсолютно безпечною і не гарантує 100% захисту від інфекцій усім вакцинованим. Відмінності у реагуванні індивідуальної імунної системи на введення вакцини пояснюють ті окремі випадки, коли імунізовані люди залишаються незахищеними від інфекцій або коли у них розвиваються побічні реакції. Окрім того, у випадках зарахування до навчального або дошкільного закладу невакцинованих дітей (тобто дітей без

сформованого імунітету від певного виду захворювання) саме вони, порівняно з вакцинованими дітьми, складатимуть групу ризику, схильну до зараження певною інфекцією.

А відтак, на підставі вищенаведеного, експерти дійшли висновку про необхідність з'ясування правової природи вакцинації в Україні, а саме визначення її правом людини. Винятки та необхідність встановлення обов'язкової вакцинації можуть стосуватися лише:

1) працівників окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними інфекційних хвороб. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням, необхідно встановити та затвердити наказом Міністерства охорони здоров'я України;

2) у разі загрози виникнення особливо небезпечної інфекційної хвороби або масового поширення небезпечної інфекційної хвороби на відповідних територіях та об'єктах можуть проводитися обов'язкові профілактичні щеплення проти цієї інфекційної хвороби за епідемічними показаннями.

Чітка законодавча позиція з цього приводу допоможе подолати проблеми з визначенням правової природи вакцинації. З огляду на зазначене, пропонуємо внести такі зміни до законодавства України:

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
1.	Ос-нови законодавства України про охоро-ну здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р.	<i>ч. 2 ст. 43</i> Пацієнт, який набув пов-ної цивільної дієздатності і усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від лікування.	Замінити Пацієнт, який набув повної цивільної дієздатності й усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, має право відмовитися від <i>медичного втручання</i> .
2.	Про захист населення від інфекційних хвороб": Закон України від	<i>ч. 1, 2 ст. 12</i> Профілактичні щеплення проти дифтерії, кашлюка, кору, поліомієліту, правця, туберкульозу є обов'язковими і	Замінити <i>Кожен громадянин України має право на профілактичні щеплення з метою запобігання інфекційним та паразитарним</i>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
	06.04.2000 р.	включаються до календаря щеплень. Працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними інфекційних хвороб, підлягають обов'язковим профілактичним щепленням також проти інших відповідних інфекційних хвороб. У разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законом, ці працівники	<i>захворюванням.</i> Працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними інфекційних хвороб, підлягають обов'язковим профілактичним щепленням. У разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законом, ці працівники відсторонюються від виконання зазначених видів робіт.
		відсторонюються від виконання зазначених видів робіт. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням проти інших відповідних інфекційних хвороб, встановлюється Кабінетом Міністрів України.	Перелік <i>груп населення</i> , професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням <i>встановлюється центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.</i>
3.	Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від	<i>ч. 1 ст. 15</i> Прийом дітей до виховних, навчальних, оздоровчих та інших дитячих закладів проводиться за наявності відповідної довідки	Виключити слова «а також якщо їй проведено профілактичні щеплення згідно з календарем щеплень і вона не перебувала в контакті з хворими

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
	06.04.2000 р.	закладу охорони здоров'я, в якому дитина перебуває під медичним наглядом. Довідка видається на підставі даних медичного огляду дитини, якщо відсутні медичні протипоказання для її перебування у цьому закладі, а також якщо їй проведено профілактичні щеплення згідно з календарем щеплень і вона не перебувала в контакті з хворими на інфекційні хвороби або бактеріоносіями.	на інфекційні хвороби або бактеріоносіями»
4.	Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р.	<p><i>ч. 2 ст. 15</i></p> <p>Дітям, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, відвідування дитячих закладів не дозволяється.</p> <p>У разі якщо профілактичні щеплення дітям проведено з порушенням установлених строків у зв'язку з медичними протипоказаннями, при благополучній епідемічній ситуації за рішенням консиліуму відповід-</p>	<p>Викласти в такій редакції:</p> <p>«Діти, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, або якщо профілактичні щеплення дітям проведено з порушенням установлених строків у зв'язку з медичними протипоказаннями, можуть бути прийняті до відповідного навчального закладу та відвідувати його за наявності медичної довідки</p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
		<p>них лікарів вони можуть бути прийняті до відповідного дитячого закладу та відвідувати його.</p>	<p>встановленого зразка з висновком лікарсько-консультативної комісії із залученням епідеміолога територіальної санепідстанції, у якому зазначено, що дитина може відвідувати дошкільний чи загальноосвітній шкільний навчальний заклад.</p> <p>Особи, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, або якщо профілактичні щеплення їм проведено з порушенням установлених строків у зв'язку з медичними протипоказаннями, можуть бути прийняті до вищих навчальних закладів за наявності медичної довідки встановленого зразка з висновком лікарсько-консультативної комісії із залученням епідеміолога територіальної санепідстанції, у якому зазначено, що особа може відвідувати вищий навчальний заклад.</p> <p>Доповнити закон <i>ст. 12-1. Права та обов'язки пацієнтів і їхніх законних представників при проведенні профілактичних щеплень</i></p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			<p>Пацієнти при проведенні профілактичних щеплень мають право на:</p> <p>1) отримання від лікаря повної, своєчасної та достовірної інформації у доступній формі щодо необхідності профілактичних щеплень, наслідків відмови від них, мож-</p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			<p>ливих поствакцинальних реакцій та ускладнень, наявності та ефективності медичних імунопрофілактичних препаратів;</p> <p>наслідків відмови від обов'язкових профілактичних щеплень;</p> <p>2) вибір закладу охорони здоров'я незалежно від форми власності для проведення профілактичного щеплення;</p> <p>3) вибір медичного імунобіологічного препарату, якщо в Україні зареєстровано декілька однотипних препаратів різних виробників;</p> <p>4) безоплатне проведення профілактичних щеплень відповідно до календаря профілактичних щеплень (за віком, за станом здоров'я та за епідемічними показаннями), крім винятків, передбачених законодавством України;</p> <p>5) придбання в аптечній мережі за власні кош-ти вакцини для профілактичних щеплень рекомендованих та за бажанням з переліку зареєстрованих в Україні;</p> <p>6) безоплатне лікування,</p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			<p>невідкладну допомогу в закладах охорони здоров'я державної та комунальної форм власності при виникненні поствакцинальної реакцій та (або) ускладнення;</p> <p>7) відмову від профілактичних щеплень;</p> <p>8) соціальний захист при виникненні поствакцинального ускладнення;</p>
			<p>9) звернення до суду з позовом про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю при</p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			<p>недотриманні порядку проведення профілактичних щеплень.</p> <p>Пацієнти при проведенні профілактичних щеплень зобов'язані:</p> <p>1) знати та виконувати вимоги чинного порядку вакцинопрофілактики;</p> <p>2) у разі виникнення поствакцинальних реакцій та (або) ускладнень: звернутись до закладу охорони здоров'я; виконувати медичні приписи та правила внутрішнього розпорядку закладу охорони здоров'я.</p>
5.	<p>Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р.</p>	<p><i>ч. 1 ст. 4</i></p> <p>Громадяни мають право на: безпечні для здоров'я і життя харчові продукти, питну воду, умови праці, навчання, виховання, побуту, відпочинку та навколишнє природне середовище; участь у розробці, обговоренні та громадській експертизі проектів програм і планів забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, внесення пропозицій з цих питань до</p>	<p>Доповнити п. 5</p> <p>профілактичні щеплення</p>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
		відповідних органів; відшкодування шкоди, завданої їх здоров'ю внаслідок порушення підприємствами, установами, організаціями, громадянами санітарного законодавства;	
		достовірну і своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, здоров'я населення, а також про наявні та можливі фактори ризику для здоров'я та їх ступінь.	
б.	Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р.	<i>п. 5 ч. 1 ст. 7</i> Підприємства, установи і організації зобов'язані: усувати за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби від роботи, навчання, відвідування дошкільних закладів осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій, перелік яких встановлюється центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.	Доповнити: Підприємства, установи та організації зобов'язані: усувати за поданням відповідних посадових осіб державної <i>санітарно-епідеміологічної служби від роботи</i> осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або <i>обов'язкового щеплення у випадках, встановлених центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.</i> Усунення за поданням відповідних посадових осіб державної <i>санітарно-епідеміологічної служби від навчання, відвідування</i>

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			дошкільних закладів допускається лише за відсутності медичної довідки встановленого зразка з вис-новком лікарсько-консультативної комісії із залученням епідеміолога територіальної санепідстанції, у якому зазначено, що особа може відвідувати відповідний навчальний заклад.
7.	<p>Про забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення:</p> <p>Закон України від 24.02.1994 р.</p>	<p>ч. 1, 2 ст. 27</p> <p>Профілактичні щеплення з метою запобігання захворюванням на туберкульоз, поліомієліт, дифтерію, кашлюк, правець та кір в Україні є обов'язковими.</p> <p>Обов'язковим профілактичним щепленням для запобігання поширенню інших інфекційних захворювань підлягають окремі категорії працівників у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної ними роботи.</p>	<p>Викласти в такій редакції</p> <p><i>Кожен громадянин України має право на профілактичні щеплення з метою запобігання інфекційними та паразитарними захворюванням.</i></p> <p>Обов'язковим профілактичним щепленням підлягають окремі категорії працівників у зв'язку з особливостями виробництва або виконуваної ними роботи, а також групи населення з урахуванням стану здоров'я чи епідеміологічних показань.</p>
8.	<p>Окрім того, пропонується Міністерству охорони здоров'я України затвердити перелік груп населення і професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням.</p> <p>Примітка: Відповідно до пп. 14 п. 6.19 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р. № 467/2011, МОЗ України, згідно з покладеними на нього завданнями у сфері охорони</p>		

№ за/п	Нормативно-правовий акт	Чинна норма	Пропоновані зміни і доповнення*
			здоров'я, затверджує переліки груп населення й категорій працівників, які підлягають профілактичним щепленням.

Резюмуючи, зазначимо, що утримуючи державницьку позицію щодо необхідності вакцинації, бажаючи вплинути на зміну ставлення населення до вакцинопрофілактики, треба йти не шляхом закріплення імперативної норми про її обов'язковість, а провадити всебічну просвітницьку роботу, популяризуючи таким чином цей вид профілактичних заходів. Водночас необхідно змінювати політику держави щодо обігу вакцин, їх застосування і забезпечення прав людини у цьому контексті.

Авторський колектив:

І.Я. Сенюта – голова Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к. ю. н, доцент, адвокат, президент ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”.

П.М. Михайленко – заступник голови Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к. б. н., стар. наук. співроб. Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України.

І.В. Венедіктова – член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

В.В. Глуховський – член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к.мед.н., директор Південного Українського центру з прав громадян в охороні здоров'я;

Л.М. Дешко – член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к.ю.н., адвокат, директор Центру міжнародного та європейського права Донецького національного університету;

О.Ю. Кашинцева – член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, к.ю.н., доцент, адвокат,

керівник Науково-дослідної лабораторії права біоетики та медичного права Київського університету права Національної академії наук України;

Р.А. Майданик – член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, член-кореспондент Національної академії правових наук України, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Р.О. Стефанчук– член Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Н.С. Скрипець – секретар Аналітико-експертного центру досліджень у сфері громадського здоров'я при ВГО “Фундація медичного права та біоетики України”, юрист юридичної фірми “MedLex”.